

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องเทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ชุดกิจกรรมที่ 1
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ

นางสาวเบญจวรรณ ณ จันตา
ครูชำนาญการ

โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษ
อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

ชุดกิจกรรมที่ 1 เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเอกสารจัดการเรียนการสอน เป็นส่วนหนึ่งของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องเทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา โดยเอกสารนี้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ ลักษณะและส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ ทำทางารนั้งและการจับขลุ่ยเพียงออ ฝึกปฏิบัติจับขลุ่ยเพียงออ

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา คณาจารย์ที่ให้การศึกษา เจ้าของตำราทุกท่าน ดังปรากฏในบรรณานุกรมท้ายเล่ม

เบญจวรรณ ณ จันตา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพ	ค
คำชี้แจง	1
ขอบเขตของเนื้อหา และสาระการเรียนรู้	2
รูปแบบของการจัดกิจกรรม	2
คำชี้แจงสำหรับครู	3
บทบาทของครู	4
บทบาทของนักเรียน	5
รายการสื่อและอุปกรณ์ในชุดกิจกรรม	6
สาระสำคัญ	7
จุดประสงค์การเรียนรู้	7
ใบความรู้ที่ 1 ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ	9
ใบงานที่ 1 ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ	11
เฉลยใบงานที่ 1 ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ	12
ใบความรู้ที่ 2 ส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ	13
ใบงานที่ 2 ส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ	15
เฉลยใบงานที่ 2 ส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ	16
ใบความรู้ที่ 3 ทำนองและการจับขลุ่ยเพียงออ	17
แบบทดสอบหลังเรียน	19
เฉลยคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน	23
บรรณานุกรม	24

สารบัญรูปภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1 วงดนตรีมโหรีเครื่องสี่	10
ภาพที่ 2 วงมโหรีเครื่องหก	10
ภาพที่ 3-5 การนั่งเป่าขลุ่ยเพียงออ	17

ชุดกิจกรรมที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ

คำชี้แจง

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชุดกิจกรรมที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ ผู้จัดทำได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จุดประสงค์การเรียนรู้เมื่อเรียนจบบทเรียน

มีความรู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ลักษณะและส่วนประกอบ ของขลุ่ยเพียงออ ท่าทางการนั่ง การจับขลุ่ยเพียงออและสามารถฝึกปฏิบัติขลุ่ยเพียงออได้

วัตถุประสงค์ในการสร้างชุดกิจกรรม

1. เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ รายวิชาศิลปะ (ศ22101) ซึ่งเป็นสื่อที่เหมาะสมตาม ธรรมชาติวิชา ให้ผู้เรียนได้สืบค้นหาความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการฝึกทักษะทาง ดนตรีไทย และสามารถสรุปองค์ความรู้ และฝึกทักษะเพื่อใช้เป็นพื้นฐานทางการเรียนและเป็นแนวทางใน การประกอบอาชีพต่อไป
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา เล็งเห็นความสำคัญตระหนักถึง ศิลปวัฒนธรรมไทย จนเกิดความผูกพัน เห็นคุณค่ามีความภูมิใจในความเป็นไทย และมีความพึงพอใจใน สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้

ขอบเขตของเนื้อหา และสาระการเรียนรู้

ชื่อชุดกิจกรรมและมาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ชุดกิจกรรมที่ 1 ความรู้ทั่วไปของขลุ่ยเพียงออ ศ 2.1 ม.2/4 ร้องเพลงและเล่นดนตรีเดี่ยว ศ 2.2 ม.2/6 ประเมิน พัฒนาการทักษะทางดนตรีของตนเอง หลังจากการฝึกปฏิบัติ ศ 2.2 ม.2/2 บรรยายอิทธิพลของวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีต่อรูปแบบของดนตรีในประเทศไทย (ใช้เวลา 2 ชั่วโมง)	- ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ - ลักษณะและส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ - ทำทางการนั่งและการจับขลุ่ยเพียงออ - ฝึกปฏิบัติจับขลุ่ยเพียงออ เรียงเสียงสลับไปมา

รูปแบบของการจัดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้จัดกิจกรรมควบคู่กับงานนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย Power Point

ชุดกิจกรรมที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ

ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

คำชี้แจงสำหรับครู

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้เรื่อง เทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ ใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 2 ชั่วโมง ครูผู้สอนดำเนินการดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสอน

- 1.1 ศึกษาคำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรมให้เข้าใจก่อนอย่างละเอียดรอบคอบ
- 1.2 ศึกษาสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่จะสอน และขั้นตอนต่าง ๆ ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจชัดเจนเสียก่อน
- 1.3 ตรวจสอบอุปกรณ์ต่าง ๆ ในชุดกิจกรรมว่ามีครบตามที่ระบุไว้หรือไม่ อยู่ในสภาพใช้งานได้หรือไม่
- 1.4 จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ให้เป็นไปตามลำดับการใช้ก่อนหลัง

2. ขั้นสอน

- 2.1 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนของแผนการจัดการเรียนรู้
- 2.2 ขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม ครูคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นและตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ระหว่างเรียนพร้อมทั้งสังเกตและประเมินพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน

3. ขั้นหลังสอน

เมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ครูให้นักเรียนร่วมตรวจสอบและเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย เพื่อสะดวกในการใช้ครั้งต่อไป

บทบาทครู

1. ศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง เทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ ให้เข้าใจก่อนที่จะนำไปใช้
2. ครูอธิบาย ชี้แจงเกี่ยวกับการศึกษาและปฏิบัติตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เทคนิคการเป่าขลุ่ยเพียงออ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ
3. ครูทดสอบนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน ก่อนดำเนินการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละชุด เพื่อทราบความรู้พื้นฐานของนักเรียน
4. ครูดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
5. ครูกำกับติดตามการปฏิบัติกิจกรรมและให้คำปรึกษาแนะนำนักเรียน
6. ครูทดสอบนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบหลังเรียน หลังจากเรียนจบในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละชุด เพื่อวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

บทบาทของนักเรียน

1. รับทราบจุดประสงค์การเรียนรู้จากครูผู้สอน เพื่อให้ทราบว่าเมื่อจบกิจกรรมเรียนรู้แล้ว นักเรียนสามารถเรียนรู้อะไรได้บ้าง
2. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อทราบความรู้พื้นฐานของนักเรียนที่มีก่อนเรียน
3. เมื่อแบ่งกลุ่มเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มและแบ่งหน้าที่ในการทำงาน โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วม
4. ปฏิบัติตามกิจกรรมตามขั้นตอนด้วยความรับผิดชอบ มุ่งมั่นตั้งใจ เคารพตามกติกาในการเรียนรู้ ส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย
5. หากนักเรียนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมควรถามครูผู้สอนทันที
6. ตั้งใจศึกษาใบความรู้ และปฏิบัติตามขั้นตอนหรือคำชี้แจงของแต่ละกิจกรรมอย่างจริงจัง
7. จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังปฏิบัติกิจกรรมเสร็จ หากวัสดุอุปกรณ์ชำรุดเสียหายต้องแจ้งครูผู้สอนทราบทันที
8. ทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการสื่อและอุปกรณ์ในชุดกิจกรรม

สื่อในชุดกิจกรรมประกอบด้วย

สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวน 1 ชุด
ใบความรู้	จำนวน 3 ชุด
ใบกิจกรรม	จำนวน 2 ชุด
แบบทดสอบหลังเรียน	จำนวน 1 ชุด
แบบประเมินความสามารถในการเป่าขลุ่ย	
หลักการปฏิบัติขลุ่ยไทยเบื้องต้น	จำนวน 1 ชุด
แบบบันทึกการประเมินพฤติกรรม	
หลักการปฏิบัติขลุ่ยไทยเบื้องต้น	จำนวน 1 ชุด

สาระสำคัญ

ขลุ่ยไทยเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่ได้รับความนิยมตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เหมาะสำหรับการบรรเลงเดี่ยวซึ่งมีผู้นิยมอย่างแพร่หลาย เพราะมีเสียงที่ไพเราะ น่านักเบาและพกพาสะดวก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายประวัติของขลุ่ยเพียงออโดยสังเขปได้
2. บอกส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออได้
3. แสดงท่าการนั่ง และจับขลุ่ยเพียงออได้ถูกต้อง
4. ปฏิบัติจับขลุ่ยเพียงออ โดยไล่เสียงขึ้น-ลง เรียงเสียง และสลับเสียงได้

ชุดกิจกรรมที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขลุ่ยเพียงออ

ประกอบด้วย

1. ประวัติความเป็นมาของขลุ่ย
2. ลักษณะ และส่วนประกอบของขลุ่ย
3. ท่าทางการนั่งและการจับขลุ่ยเพียงออ
4. ฝึกปฏิบัติจับขลุ่ยเพียงออด้วยมือบนเป่าไล่เสียงขึ้น - ลง
เรียงเสียงและสลับเสียง

ใบความรู้ที่ 1

ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ

ขลุ่ยเพียงออ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่โบราณที่สุดชนิดหนึ่ง มีความนิยมในการเป่ามาช้านาน ขลุ่ยเพียงออเป็นเครื่องดนตรีที่ใกล้ชิดกับคนไทยมากที่สุด สันนิษฐานว่า พัฒนามาจากปี่อ้อที่มีการเปลี่ยนเลาปี่ให้มีความคงทนถาวรกว่าเดิมที่เป็นไม้รวกและกลายเป็นขลุ่ยในเวลาต่อมา เรียกว่า “พงอ” หรือ “เพียงออ” ซึ่งก็คือ ขลุ่ยเพียงออในปัจจุบัน จากหลักฐานของนักโบราณคดีที่ได้ขุดพบหีบศพภรรยาเจ้าเมืองของไทย ที่ริมฝั่งแม่น้ำฮวงโห พบว่า หีบศพมี 9 ชั้น ชั้นในสุดที่ติดกับตัวศพมีของสำคัญอยู่ 3 อย่าง คือ แคน 1 เต้า ขลุ่ย 1 เลา และขิม 1 ตัว มีอักษรจารึกศักราชไว้ด้วย ถ้านับถึงปัจจุบันมีอายุได้ประมาณ 2,000 ปีเศษ เหตุที่เรียกว่า “ขลุ่ย” เข้าใจว่า เรียกตามเสียงเป่าที่ได้ยิน เดิมขลุ่ยใช้ไม้รวกปล้องยาว ๆ ไว้ช่องทางปลาย แต่เจาะรูทะลุข้อ และใช้ไฟย่างให้แห้ง ตบแต่งผิวให้ไหม้เกรียมเป็นลวดลายสวยงาม ต่อมาทำด้วยไม้จริงบ้าง งาบ้าง ขลุ่ยเลาหนึ่งมีรูสำหรับนิ้วปิดเปิดเพื่อเปลี่ยนเสียง

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี กล่าวว่า เครื่องดนตรีไทยที่ใช้ในสมัยนี้ คือ เครื่องดนตรีที่ใช้กันมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย แต่ได้วิวัฒนาการให้ดีขึ้นทั้งในด้านรูปร่าง ลักษณะ คุณภาพของเสียง และนำมาประสมเป็นวงดนตรี รวมทั้งวิธีการบรรเลงมีความประณีตขึ้น และมีเครื่องดนตรีบางชนิดเพิ่มขึ้นจากเดิมในสมัยสุโขทัย ตามข้อความในเอกสารดังกล่าวข้างต้น (กฎมณเฑียรบาล ตอนที่ 20) กล่าวถึงเครื่องดนตรีเป่าปี่ เป่าขลุ่ย สีซอ ดีดจเข้ ดีโหนด หับ ณ ที่นี้ขอกล่าวถึง เป่าขลุ่ย เท่านั้น

เป่าขลุ่ย หมายถึง การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ซึ่งมักทำด้วยไม้ไผ่หรือที่เรียกว่า “ไม้รวก” และประดิษฐ์ลวดลาย เช่น ลายดอกพิกุล ลายหิน เป็นต้น ลักษณะรูปร่างยาวเป็นทรงกระบอก ด้านบนเจาะเป็นรูสำหรับเป่าลมเพื่อให้เกิดเสียง และมีรูปิด-เปิด เพื่อให้เกิดเสียงสูงต่ำตามต้องการ เราเรียกเครื่องดนตรีประเภทนี้ว่า “ขลุ่ย” ซึ่งในสมัยนี้คงเป็นขลุ่ยขนาดกลาง ปัจจุบันเรียกว่า “ขลุ่ยเพียงออ” ส่วนขลุ่ยขนาดเล็กหรือขลุ่ยหลิบนั้น สันนิษฐานว่าคงยังไม่ใช้ในสมัยอยุธยา

ดังลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงประธานอธิบายในตำนานเครื่องมโหรีปี่พาทย์ (สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2473 : 6) ความว่า

“... ตั้งแต่มะโหรีผู้หญิงเกิดมีขึ้น ก็เห็นจะชอบเล่นกันแพร่หลาย จึงเกิดเป็นเหตุให้มีผู้คิดเพิ่มเติมเครื่องมะโหรีขึ้นโดยลำดับมา เครื่องมะโหรีที่เพิ่มเติมเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยายังเป็นราชธานี (สังเกตตามที่ปรากฏในรูปภาพเขียนแต่สมัยนั้น) คือ รำมะนาสำหรับตีประกอบกับทับอย่าง 1 ขลุ่ยสำหรับเป่าให้ลำน้อย่าง 1 มะโหรีวงหนึ่งจึงกลายเป็น 6 คน”

ต่อมามีผู้นิยมขลุ่ยเพียงออกันมากจนเกิดความพลัดเพี้ยนเกินขอบเขต ได้ล้วงล้ำเข้าไปในเขตพระราชฐาน จนกระทั่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) ออกกฎมณเฑียรบาล

ตอนที่ 15 ว่า “ห้ามร้องเพลง เป่าขลุ่ย เป่าปี่ สีซอ ดีดจะเข้ กระจับปี่ ตีโทนทับในเขตพระราชฐาน” ในขณะเดียวกันขลุ่ยเพียง ก็มีบทบาทสำคัญในงานพระราชพิธี จากกฎหมายเทียรบาล ข้อที่ 16 ได้กำหนดว่า “ชาวดนตรีคอยฟังสุรเสียง...ครั้นเสร็จ...ขลุ่ยนำเพลง...” แสดงให้เห็นว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา ขลุ่ยเพียงออเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญทำหน้าที่นำขึ้นเพลง ในตอนปลายสมัยอยุธยาได้นำขลุ่ยเพียงออ โทน-รำมะนา มาผสมในวงมโหรีเครื่องสี่ กลายเป็นมโหรีเครื่องหก

ภาพที่ 1 วงมโหรีเครื่องสี่

ที่มาของภาพ : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 1

ภาพที่ 2 วงมโหรีเครื่องหก

ที่มาของภาพ : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 1

ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ขลุ่ยเพียงออกลายเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากจะใช้เล่นคนเดียวแล้วยังใช้เล่นร่วมกับวงดนตรีประเภทต่าง ๆ จึงได้ปรับขนาดขลุ่ยเพียงออ ให้มีระดับเสียงลดหลั่นต่างกันไป เพื่อให้เหมาะสมในการบรรเลงประสมวงประเภทต่าง ๆ เช่น ขลุ่ยหลีบ ขลุ่ยเพียงออ ใช้ในวงเครื่องสายปี่ชวา วงมโหรี และวงเครื่องสาย ขลุ่ยอู้ใช้ในวงปี่พาทย์ไม้นวมและวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ใบงานที่ 1

ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนนำคำที่กำหนดให้ใส่ในช่องว่างให้ถูกต้อง

สมเด็จพระยามะจักรพรรดิราชานุภาพ

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์

สมัยสุโขทัย

สมัยอยุธยา

สมัยธนบุรี

สมัยรัตนโกสินทร์

วงมโหรี

วงมโหรีเครื่องหก

วงปี่พาทย์นางหงส์

วงเครื่องสายปี่ชวา

นำขึ้นเพลง

เป็นเครื่องตาม

สอดประสานเพลง

สอดแทรกทำนองเพลง

แม่น้ำแยงซีเกียง

แม่น้ำคงคา

แม่น้ำฮวงโห

แม่น้ำโขง

ปี่อ้อ

กระจับปี

ปี่ชวา

ปี่นอก

1. หลักฐานของนักโบราณคดีได้ขุดพบหีบศพภรรยาเจ้าเมืองไทยคือที่ใด
2. ขลุ่ยเพียงออได้นำมาผสมกับวงดนตรีครั้งแรกคือวงใด
3. สมัยใดขลุ่ยมีหลายขนาด เพื่อให้เหมาะสมกับการประสมวงดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ
.....
4. ในสมัยอยุธยาขลุ่ยเพียงอามีหน้าที่สำคัญใด
5. ขลุ่ยเพียงออไม่พบในวงดนตรีใด
6. หลักฐานของใครเป็นผู้กล่าวถึงขลุ่ยเพียงออเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา
7. ข้อห้ามเป่าขลุ่ยเพียงออในเขตพระราชฐานเกิดขึ้นในสมัยใด
8. สันนิษฐานว่า ขลุ่ยเพียงออพัฒนามาจากเครื่องดนตรีใด
9. ตอนปลายสมัยอยุธยาได้นำขลุ่ยเพียงออ โทน-รำมะนา เพิ่มขึ้นกลายเป็นวงดนตรีใด
.....
10. ผู้ที่ออกกฎหมายเทียบบาล “ห้ามร้องเพลง เป่าขลุ่ย เป่าปี่ สีซอ ดิดจะเข้ กระจับปี ตีโทนทับ
ในเขตพระราชฐาน”

เฉลยใบงานที่ 1

ประวัติความเป็นมาของขลุ่ยเพียงออ

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนนำคำที่กำหนดให้ใส่ในช่องว่างให้ถูกต้อง

1. แม่น้ำฮวงโห
2. วงมโหรี
3. สมัยรัตนโกสินทร์
4. นำขึ้นเพลง
5. วงปี่พาทย์นางหงส์
6. สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ
7. สมัยอยุธยา
8. ปี่อ้อ
9. วงมโหรีเครื่องหก
10. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

ใบความรู้ที่ 2

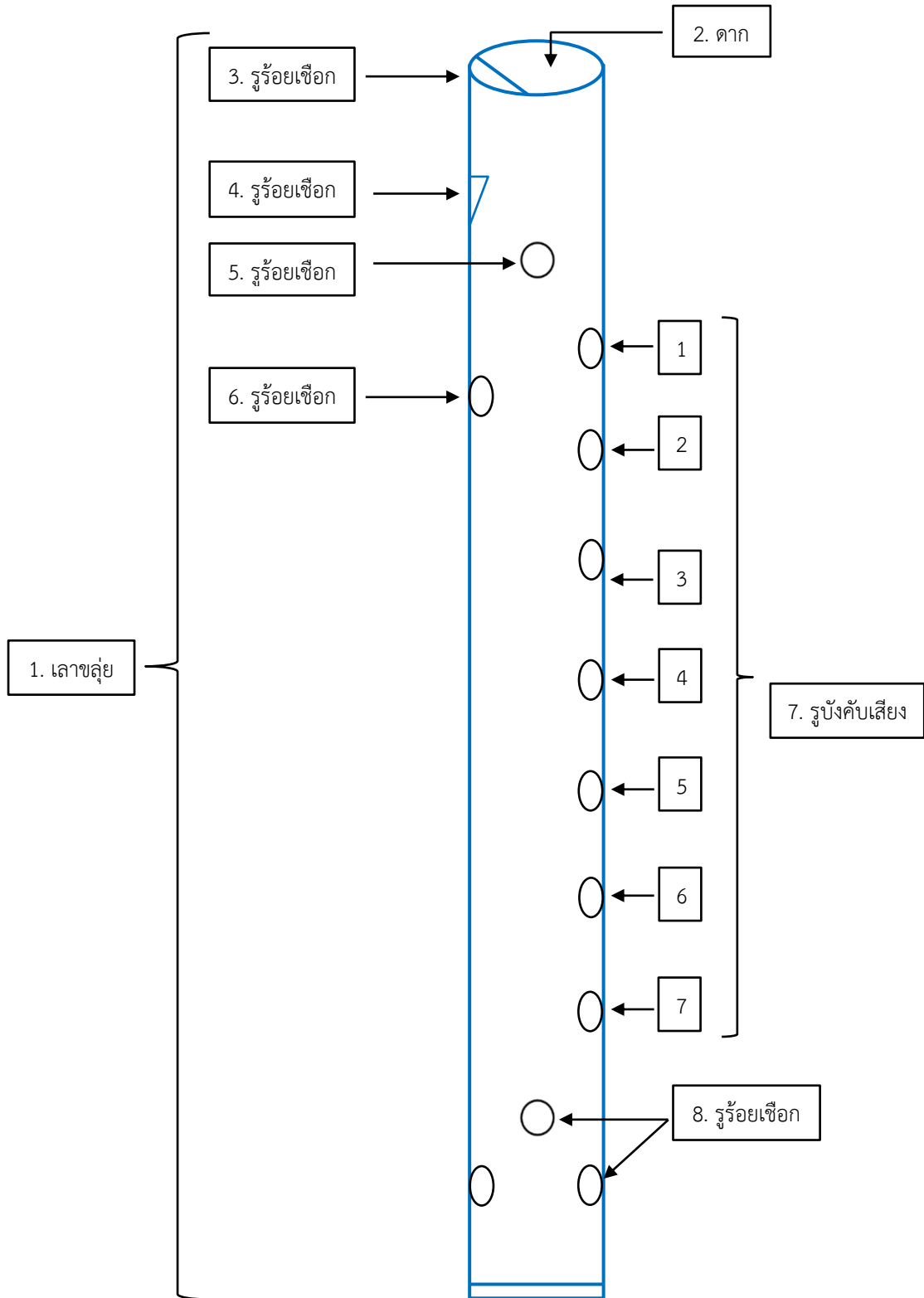
ส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ

ขลุ่ยไทยทุกชนิดมีส่วนประกอบที่คล้ายคลึงกัน มีชื่อเรียกเหมือนกัน ผู้ที่จะฝึกหัดขลุ่ยเพียงออควร
รู้ไว้ สามารถเรียกได้ถูกต้อง ขลุ่ยเพียงอมีส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. **เลาขลุ่ย** หมายถึง ลำตัวของขลุ่ยมีลักษณะเป็นหลอดกลมยาว ภายในกลวงตลอด ซึ่งทำด้วย
ด้วยไม้รวก ไม้ชิงชัน หรือวัสดุอื่น ๆ
2. **ดาก** คือ ส่วนตรงปลายด้านที่ใช้เป่าของขลุ่ย ทำด้วยไม้เนื้อแข็งหรือไม้เนื้อแน่นละเอียด
เหลายาวประมาณ 2 นิ้ว ให้กลมพอดีกับขนาดรูในช่องท่อเลาขลุ่ย ปาดด้านในหนึ่งออกเล็กน้อยเป็นช่อง
สำหรับเป่าส่งลมให้ผ่านเข้าไปเกิดเป็นเสียงดัง ไม้ที่ใช้ดากขลุ่ย ได้แก่ ไม้สักทองหรือไม้สักหิน
3. **รูปากเป่า** เป็นรูที่เกิดจากการปาดดากข้างหนึ่งของดากขลุ่ยออกเล็กน้อยสำหรับปากเป่าและ
ทางเดินของลม ออกไปทะลุตรงรูปากนกแก้ว ซึ่งปลายสุดของไม้ดากจะปาดโค้งงอคล้ายปากนกแก้วลมจะ
เปลี่ยนทิศทางทำให้เกิดเสียงดัง
4. **รูปากนกแก้ว** อยู่ตรงระดับปลายสุดของไม้ดาก ที่เลาขลุ่ยแนวเดียวกับรูค้ำ หรือช่องปากเป่า
เจาะรูเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ช่องตรงข้ามกับดากปาดด้านล่างให้เป็นมุมเฉียง จะทำให้ลมที่ผ่านช่องไม้ดาก
เข้ามากระทบกับมุมนี้เกิดการหักเหเป็นเสียงดังขึ้น
5. **รูเยื่อ** อยู่เหนือรูค้ำขึ้นไปด้านข้างทางขวามือของผู้เป่ารูขนาดเดียวกับรูค้ำ จะมีรู 1 รู
สำหรับเปิดเยื่อบาง ๆ ทำจากเยื่อหุ้มหอม หรือเยื่อไม้ไผ่ เพื่อเวลาเป่าจะได้เกิดการสั่นสะเทือนคลื่นเสียงเพิ่ม
ความกังวานไพเราะยิ่งขึ้น แต่ขาดง่าย เพราะไม่สะดวกในการใช้ เลยมีผู้หันมาใช้เยื่อกระดาษธรรมดาแทน
หรืออุดด้วยขี้ผึ้ง หรือไม่ให้เจาะเลยก็มี
6. **รูค้ำ** อยู่ทางด้านหลังของขลุ่ยแนวเดียวกับปากนกแก้ว ไว้สำหรับหิ้วแม่มือ มือบนอุดรูนี้ไว้รับ
น้ำหนักของเลาขลุ่ย และปิดเปิด บังคับเสียงได้อีกด้วย
7. **รูบังคับเสียง** อยู่ด้านบนของขลุ่ยมี 7 รูเรียงอยู่แนวเดียวกันแต่ละรูห่างกันตามมาตรฐานของ
การผลิตขลุ่ย ประมาณ 1 นิ้ว รูเหล่านี้มีไว้สำหรับปิดเปิดบังคับเสียงให้เกิดเป็นเสียงสูงต่ำต่าง ๆ ตาม
ต้องการ เพื่อเปลี่ยนระดับเสียงในเวลาเป่าให้เป็นทำนองเพลง
8. **รูร้อยเชือก** อยู่ทางปลายขลุ่ยด้านล่างเจาะรูทะลุตรงกันข้าม เจาะเยื้องกันมี 2 คู่ รวม 4 คู่
รูหนึ่งใช้ร้อยเชือกผูกเป็นห่วงเพื่อแขวนขลุ่ยเก็บไว้ ตามขอ ตามตะปูข้างฝาหรือเสาเรือน รูดังกล่าวมีผลกับ
เสียงขลุ่ยอยู่บ้าง คือ ใช้ปรับระดับเสียง โด คือ ปิดรู 1 รู เสียงโดจะต่ำลงเล็กน้อย ถ้าคว้านรูร้อยเชือก
ด้านบนให้สูงจากรูเดิมเสียง โด จะสูงขึ้นบ้าง

ส่วนประกอบของลู่เพียงออ

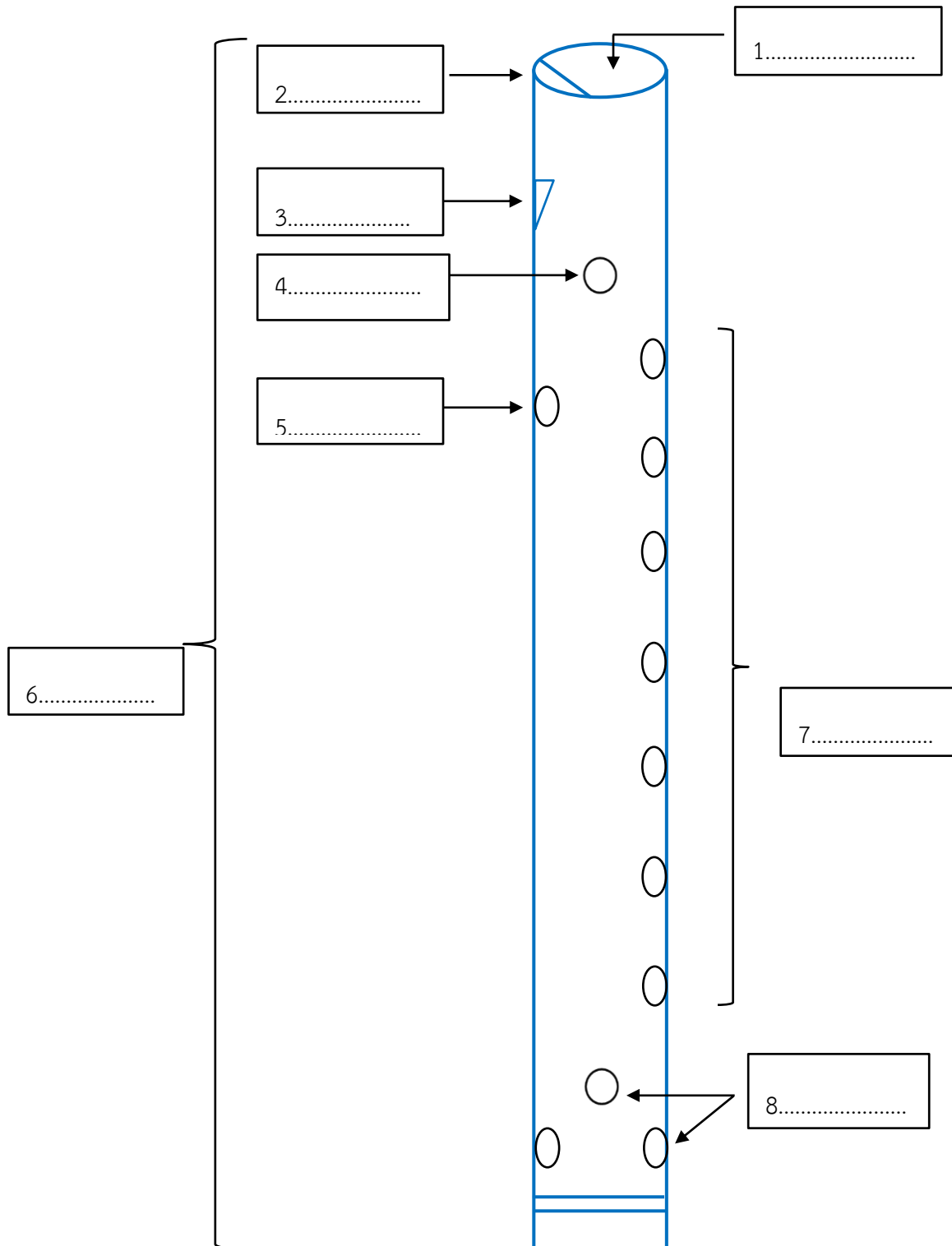
ส่วนประกอบต่าง ๆ ของลู่เพียงอามีชื่อเรียก ดังนี้

ใบงานที่ 2

ส่วนประกอบของลู่เพียงออ

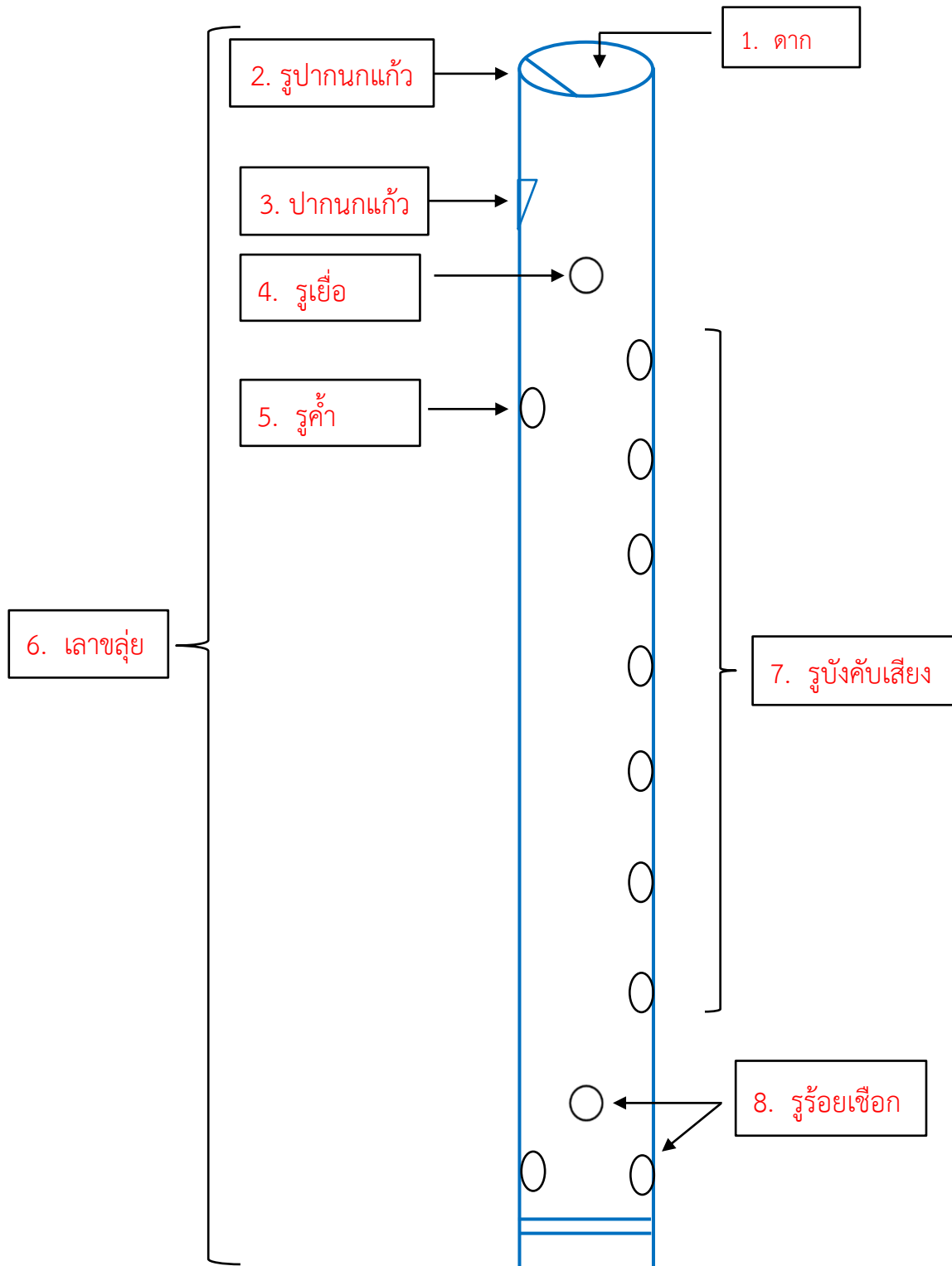
คำชี้แจง ให้ผู้เรียนบอกชื่อส่วนประกอบต่าง ๆ ของลู่เพียงออ ตามหมายเลขที่กำหนดให้

เฉลยใบงานที่ 2

ส่วนประกอบของขลุ่ยเพียงออ

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนบอกชื่อส่วนประกอบต่าง ๆ ของขลุ่ยเพียงออ ตามหมายเลขที่กำหนดให้

ใบความรู้ที่ 3

ทำนองและการจับขลุ่ยเพียงออ

ทำนอง

การเล่นดนตรีไทยทุกชนิดนักดนตรีไทยต้องสำราญกิริยามารยาท ปฏิบัติให้เรียบร้อย ให้ความเคารพต่อครูอาจารย์ เครื่องดนตรี ผู้ฟังตลอดจนนักดนตรีด้วยกัน การนั่งเป่าขลุ่ยเพียงออควรนั่งตัวตรง เพื่อให้ลมเดินสะดวก การนั่งกับพื้นแบบนั่งพับเพียบ และแบบนั่งบนเก้าอี้

การนั่งพับเพียบมือขวาอยู่บน

การนั่งพับเพียบมือซ้ายอยู่บน

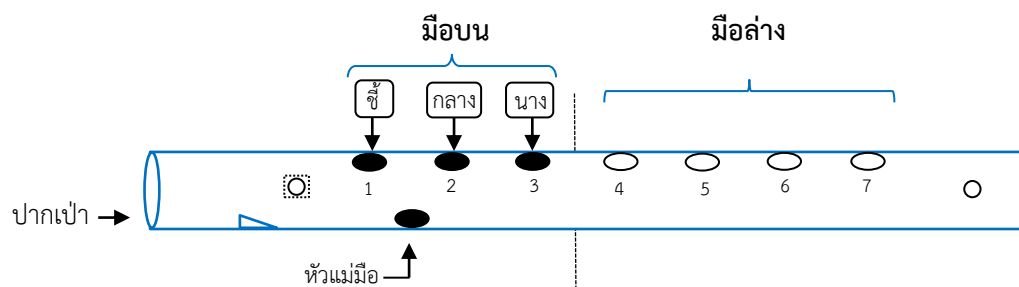
การนั่งแบบบนเก้าอี้

ภาพที่ 3 - 5 ทำนองเป่าขลุ่ยเพียงออ

ที่มาของภาพ : ภาพถ่ายนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษ
ถ่ายเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2558

การจับขลุ่ยเพียงออ

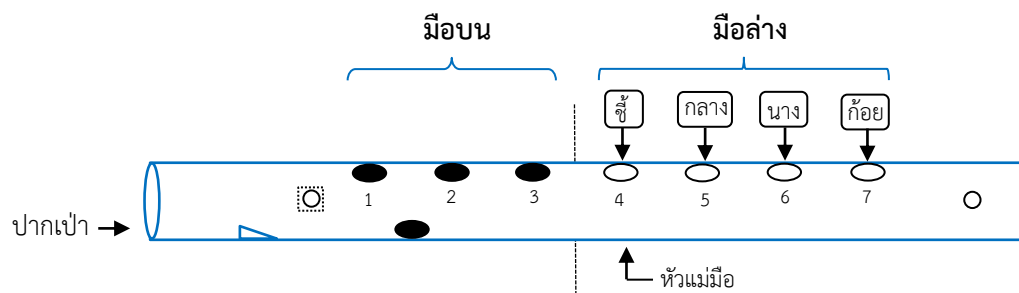
การจับขลุ่ยเพียงออจะใช้มือซ้ายหรือมือขวาไว้บนก็ได้ตามถนัด แต่โบราณจะจับมือขวาอยู่บน มือซ้ายอยู่ล่าง เครื่องดนตรีบางชนิดผลิตขึ้นมาบังคับให้จับด้วยมือซ้ายอยู่บน มือขวาอยู่ล่าง เช่น เครื่องดนตรีประเภทเป่าของสากล ดังนั้นการเป่าโดยจับมือซ้ายอยู่บนจึงเป็นแนวทางที่จะพัฒนาไปสู่ดนตรีสากลได้ง่าย การจะใช้มือซ้ายหรือมือขวาอยู่บนจึงไม่ผิด แต่เพื่อเอกลักษณ์ควรคำนึงไว้บ้าง ในที่นี้ขออธิบายโดยใช้คำว่า การจับขลุ่ยด้วยมือบนกับการจับขลุ่ยด้วยมือล่าง ดังนี้

หมายเหตุ ○ เปิด ● ปิด

2. การจับขลุ่ยด้วยมือล่าง ก่อนที่จะจับขลุ่ยมือล่างต้องจับด้วยมือบนตามข้อ 1 แล้วจึงจับขลุ่ยด้วยมือล่างดังนี้ นิ้วหัวแม่มือประคองขลุ่ยไว้ด้านล่าง นิ้วชี้ปิดรูที่ 4 นิ้วกลางปิดรูที่ 5 นิ้วนางปิดรูที่ 6 และนิ้วก้อยปิดรูที่ 7

การใช้นิ้วปิดรูทุกครั้งต้องปิดให้สนิท ไม่ให้ลมรั่วออกมาได้ จะทำให้เสียงเพี้ยน คือ เสียงจะดังไม่ได้ตามบันไดเสียง จะดัง ฟู ฟู หรือไม่ได้เสียงตามที่ต้องการ ผู้เริ่มฝึกใหม่ ๆ จะพบปัญหานี้บ่อย แต่เมื่อได้ฝึกฝนบ่อย ๆ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญปิดได้สนิท และเคยชินไปเอง

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

1. หลักฐานของนักโบราณคดีได้ขุดพบหีบศพภรรยาเจ้าเมืองไทยคือที่ใด
 1. แม่น้ำแคว
 2. แม่น้ำคงคา
 3. แม่น้ำฮวงโห
 4. แม่น้ำแยงซีเกียง
2. ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีที่โบราณมีมาช้านาน จากหลักฐานทางโบราณคดีขลุ่ยมีอายุไม่น้อยกว่ากี่ปี
 1. 200 ปีเศษ
 2. 500 ปีเศษ
 3. 1,000 ปีเศษ
 4. 2,000 ปีเศษ
3. ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมและเริ่มบรรเลงประสมกันเป็นวงดนตรีไทย ตั้งแต่สมัยใด
 1. สมัยสุโขทัย
 2. สมัยอยุธยา
 3. สมัยธนบุรี
 4. สมัยรัตนโกสินทร์
4. ขลุ่ยผลิตได้จากวัสดุหลายชนิด แต่ถ้าต้องการคุณภาพของเสียง ควรเลือกขลุ่ยทำมาจากอะไร
 1. ไม้ไผ่
 2. งาช้าง
 3. ไม้รวก
 4. ไม้ชิงชัน
5. ลักษณะของไม้ ที่นำมาทำขลุ่ยต้องเป็นอย่างไร
 1. เนื้อไม้บางแห้งสนิท
 2. เนื้อไม้หนาไม่มีเสี้ยน
 3. เนื้อไม้แก่จัดแห้งสนิท
 4. เนื้อไม้แก่จัดมีเสี้ยนละเอียดสีเหลือง
6. ขลุ่ยเพียงออไม่พบในวงดนตรีใด
 1. วงมโหรี
 2. วงเครื่องสาย
 3. วงปี่พาทย์เครื่องห้า
 4. วงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

7. การนั่งเป่าขลุ่ยควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นสำคัญ
 1. ลักษณะของขลุ่ย
 2. ลักษณะของเพลง
 3. วัฒนธรรมไทย
 4. สถานที่เป่าขลุ่ย
8. การจับขลุ่ยข้อใดจับถูกต้อง
 1. มือบนปิด 4 นิ้ว มือล่างปิด 3 นิ้ว
 2. มือบนปิด 3 นิ้ว มือล่างปิด 4 นิ้ว
 3. มือบนปิด 4 นิ้ว มือล่างปิด 4 นิ้ว
 4. มือบนปิด 5 นิ้ว มือล่างปิด 3 นิ้ว
9. ตำแหน่งของนิ้วมือที่กดด้านหลังของขลุ่ยแนวเดียวกับปากนกแก้ว มือบนอุดรูนี้ไว้รับน้ำหนักของเลาขลุ่ย และปิดเปิด คือ ส่วนประกอบของขลุ่ยตรงไหน
 1. รูค้ำ
 2. รูเยื่อ
 3. รูบังคับเสียง
 4. รูปากนกแก้ว
10. ตำแหน่งอยู่ตรงระดับปลายสุดของไม้ดากที่เลาขลุ่ยแนวเดียวกับรูค้ำ เจาะรูเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ช่องตรงข้ามกับดากปาดด้านล่างให้เป็นมุมเฉียง คือ ส่วนประกอบของขลุ่ยตรงไหน
 1. รูค้ำ
 2. รูปากเป่า
 3. รูบังคับเสียง
 4. รูปากนกแก้ว

เฉลยคำตอบแบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมที่ 1

1. 3	2. 4	3. 2	4. 1	5. 3
6. 3	7. 3	8. 2	9. 1	10. 4

แบบประเมินความสามารถในการเป่าขลุ่ย
หลักการปฏิบัติขลุ่ยไทยเบื้องต้น

รายการ	เกณฑ์การประเมินความสามารถในการเป่าขลุ่ย		
	การปฏิบัติต้องปรับปรุง แก้ไข (0)	การปฏิบัติอยู่ในระดับ พอใช้ (1)	การปฏิบัติอยู่ใน ระดับดี (2)
1. การปฏิบัติทำนอง	<u>1. ปฏิบัติทำนองพับเพียบ</u> การนั่งพับเพียบไปทางด้านซ้ายหรือขวาก็ได้ตามความถนัด ต้องสำรวมกิริยา มารยาท ปฏิบัติให้เรียบร้อย นั่งหลังตรง ไม่ก้มหน้าและจับขลุ่ยได้ตรงตำแหน่ง อย่างเป็นธรรมชาติ <u>2. ปฏิบัติทำนองบนเก้าอี้</u> การนั่งบนเก้าอี้ต้องสำรวมกิริยา มารยาท ปฏิบัติให้เรียบร้อย นั่งตั้งตัวให้ตรง ตั้งคอให้ตรง ไม่ก้มหน้า เพื่อให้ลมเดินสะดวก และจับขลุ่ยได้ตรงตามตำแหน่งอย่างเป็นธรรมชาติ		
	ไม่สามารถปฏิบัติทำนองได้ ถูกต้องทั้ง 2 วิธี	การปฏิบัติทำนองได้ ถูกต้องวิธีใดวิธีหนึ่ง	ปฏิบัติทำนองได้ถูกต้องทั้ง 2 วิธี
2. การวางนิ้ว	การวางนิ้วไม่ตรงตาม ตำแหน่งของตัวโน้ต ผิด ทุกตัวโน้ตหรือผิดตั้งแต่ 9 ตัวโน้ตขึ้นไป ไม่สามารถ ปิดรูขลุ่ยได้สนิทอย่างเป็น ธรรมชาติ และไม่สามารถ แก้ไขให้ถูกต้องได้	การวางนิ้วผิดไม่เกิน 2 ห้องเพลงหรือ 8 ตัว โน้ตและปิดรูขลุ่ยไม่สนิท เกร็งมือ แต่สามารถ แก้ไขให้ถูกต้องได้	การวางนิ้วได้ถูกต้องตรง ตามตำแหน่งทุกตัวโน้ต และปิดรูขลุ่ยได้สนิท อย่างเป็นธรรมชาติ
3. วิธีการเป่าขลุ่ย	ประกบหรือจอร์ตริมฝีปาก ลงไปบนปากขลุ่ย ตรง ช่องรูเป่าในลักษณะอม ขลุ่ย และการเป่าเสียง ตามตัวโน้ตและจังหวะ เพลง ผิดทุกตัวโน้ต หรือ ผิดตั้งแต่ 9 ตัวโน้ตขึ้นไป และไม่สามารถแก้ไขให้ ถูกต้องได้	ประกบหรือจอร์ตริมฝีปาก ลงไปบนปากขลุ่ย ตรง ช่องรูเป่าในลักษณะไม่ อมขลุ่ย และการเป่า เสียงตามตัวโน้ตและ จังหวะเพลง ผิดไม่เกิน 2 ห้องเพลง หรือ 8 ตัวโน้ต และสามารถ แก้ไขให้ถูกต้องได้	ประกบหรือจอร์ตริมฝีปาก ลงไปบนปากขลุ่ย ตรง ช่องรูเป่าในลักษณะไม่ อมขลุ่ย และการเป่า เสียงได้ถูกต้องตาม ตัวโน้ตและจังหวะเพลง ทุกตัวโน้ต

เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา

การปฏิบัติอยู่ในระดับดี	=	2 คะแนน
การปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้	=	1 คะแนน
การปฏิบัติต้องปรับปรุง	=	0 คะแนน

**แบบบันทึกการประเมินพฤติกรรม
หลักการปฏิบัติขลุ่ยไทยเบื้องต้น**

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน			หมายเหตุ
		การปฏิบัติท่านั่ง	การวางนิ้ว	วิธีการเป่า	
1					
2					
3					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำนานเครื่องมะโหรีปี่พาทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2473.
- นุชนาฏ วรธนะศักดิ์. เอกสารประกอบการสอน ดร 101 ดนตรีไทย. ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2539.
- ประดิษฐ์ อินทนิล. ดนตรีไทยและนาฏศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2548.
- ประทีป นกปี. เอกสารประกอบการสอน วิชา ดนตรีไทย (Thai Music). ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2539.
- ประทีป นกปี. คู่มือการสอน วิชา 101 ดนตรีไทย. ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. 2536.
- อัศนีย์ เปลียนศรี. พินิจดนตรีไทย เล่ม 1 ชุดประวัติศาสตร์ดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.